

Peygamber İklimi

Mehmet SOYSALDI*

İNANAN İNSANIN TEMEL VASFI:

GÜVENİLİR OLMAK

“Güzel ahlâkın en önemli özelliklerinden olan güvenilirlik, aynı zamanda peygamberlerin genel niteliklerindedir. Nitekim Kur’an-ı Kerim, onların bu sıfatlarına birçok ayette işaret etmektedir.”

Güzel ahlâk, insanı insan-ı kâmil mertebesine çıkartmak için gönderilmiş bir dindir. Bu gayeye ulaşmak için birtakım ahlâkî prensipler vaz etmiştir. Bu prensipler evrensel prensiplerdir. Her devirde insanların muhtaç oldukları ilkelere meydana gelmektedir ki günümüz insanının da bu evrensel ahlâkî prensiplere uyması gerekir.

O evrensel ahlâkî prensiplerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz: Doğruluk, dürüstlük, güvenilirlik, ahde vefa, nezaket, adalet, hoşgörü ve cömertlik gibi. Burada bu evrensel ahlâkî prensiplerden güvenilirliğin önemi üzerinde durmak istiyoruz.

Güvenilir Olmak

Güven, “korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat” gibi anlamlara gelmektedir. Güvenilirlik ise, “güvenilir olma durumunu” ifade etmektedir.

Güzel ahlâkın en önemli özelliklerinden olan güvenilirlik, aynı zamanda peygamberlerin genel niteliklerindedir. Nitekim Kur’an-ı Kerim, onların bu sıfatlarına birçok ayette işaret etmektedir. Burada bu tür ayetlerden birkaçını zikretmek istiyorum:

“Nuh kavmi de peygamberlerini yalancılıkla suçladılar. Kardeşleri Nuh, onlara şöyle demişti: (Allah’a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.”¹

İşte bu ayetlerde açıkça görüldüğü gibi Nuh (a.s.), kavmine: “Ben emniyet telkin eden, size gönderilmiş, güvenilir bir elçiyim” diyerek, kendisinin emanete riayet eden hıyanete asla tenezzül etmeyen bir peygamber olduğunu ifade etmektedir.

Yine, “Ad (kavmi) de peygamberlerini yalancılıkla suç-

ladı. Kardeşleri Hud, onlara şöyle demişti: (Allah’a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.”²

Ve “Semud (kavmi) de peygamberlerini yalancılıkla suçladı. Kardeşleri Salih onlara şöyle demişti: (Allah’a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.”³

Ve “Lût (kavmi) de peygamberlerini yalancılıkla suçladı. Kardeşleri Lût, onlara şöyle demişti: (Allah’a karşı gelmekten) sakınmaz mısınız? Bilin ki ben, size gönderilmiş güvenilir bir elçiyim. Artık Allah’a karşı gelmekten sakının ve bana itaat edin.”⁴

Bu konuyla ilgili ayetleri çoğaltmak mümkündür. Fakat biz, burada zikrettiklerimizle yetiniyoruz.

Yüce Allah'ın doksan dokuz isimi vardır. O isimlerden biri de mü'mindir. "Mü'min", Yüce Allah'ın isimlerinden biri olduğu gibi, aynı zamanda O'na inanan insanların da en önemli isimlerindedir. Allah'a niçin mü'min denir. Çünkü O, güven kaynağıdır. Bize güveni veren de O'dur. Peygamberleri güvenli kılan ve onları güven sıfatıyla muttasıf eden de O'dur. Öyle ise, emniyet, güven, emanet ve iman bizi peygamberlere, peygamberleri de Allah'a bağlar. Nitekim topyekûn bu bağlılık bizi, Hâlık-mahlûk münasebetine götürür. Bütün bu manalar, emanet kelimesinin iştikakında mevcut olan manalardır ve zaten konunun bir önemli yönü de bu münasebeti kavramaktır.

Peygamberlerde bulunması gerekli beş nitelikten birisinin de emanet olması, emanetin mana ve önemini ifade etmektedir. Bu sıfat, peygamberlerin her yönü ile güvenilir olduklarını ifade eder. Esasen insanların güvenmediği bir kimsenin peygamber olarak görevlendirilmesi düşünülemez. Çünkü peygamber, Allah ile kulları arasında elçidir. Böyle bir kimse güvenilir olmazsa insanlar ona inanır ve söylediklerini dinler mi?

İşte bütün peygamberlerin en önemli sıfatı emanet olduğu gibi, Hz. Muhammed (s.a.v.)'in de en önemli sıfatı emanet-

tir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.)'in ümmetine örnek olduğu hususlardan biri de, onun güvenirlilik vasfıdır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) insanlara güven veren bir insandı. Çünkü o, "Muhammedü'l-Emîn" idi. Hem de ne zamandan beri, küçüklüğünden, yani İslâmiyetin zuhurundan yirmi-yirmi beş yıl önce. Şayet kırk yaşında kendisine peygamberliğin verildiğini kabul ederse,

on beş yaşından itibaren kendisine "Emin" sıfatı verilmiştir. Ona niçin emin sıfatı verilmiştir? Çünkü insanlar, onu her yönden emin görüyorlardı. Ona kimler emin sıfatı vermiştir? Evvela kavminin asilleri emin sıfatı vermiştir. Asilzadeler, kendi asaletleriyle onun alay etmeyeceğinden emindiler. Tacirler, kendisiyle alış-verişte onun, kendilerine hile yapmayacağından emindiler. Evet, o, güven timsaliydi. Çünkü küçüklü-

ğünden beri bütün davranışları bunu göstermektedir. Fakirler, onu kendileri için bir melce', bir sığınak olarak görmekteydiler. Zalimlerin zulmüne ancak onunla karşı koyacaklarından emindiler. Bu kategoriye artırmak, çoğaltmak mümkündür. O halde İslâmiyetin getirmiş olduğu emanet ve güven, bizzat Peygamber (s.a.v.)'in şahsında fiilen yaşanmıştır.

Evet, Hz. Peygamber, gençliğinden itibaren güvenilir olarak tanınmıştır. O, on beş yaşında iken Mekke'de "Muhammedü'l-Emîn" diye anılıyordu. Otuz beş yaşında iken, Kâbe'nin tamiri esnasında Hacerü'l-Esved'in yerine konulmasında Kureyş Kabilesi arasında çıkan anlaşmazlıkta meselenin halledilmesi, ertesi gün Kâbe'ye ilk girecek

şahsa bırakılmıştı. Tam o esnada Hz. Muhammed'in geldiğini gördüklerinde, "Muhammedü'l-Emîn" geliyor diye sevinmişlerdi.

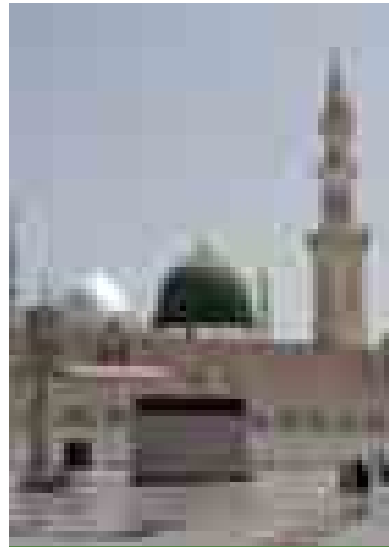
Hz. Muhammed (s.a.v.), peygamber olarak görevlendirilip insanları Allah'ı tanıtmaya ve yalnız O'na ibadet etmeye çağırınca Mekke müşrikleri ona düşman oldular ve düşmanlıkları, onları Peygamber (s.a.v.)'in hayatını ortadan kal-

dırmaya sevk etti. Onu öldürmek için bir araya gelen bu insanlar, ne gariptir ki, birbirlerinden çok ona güveniyorlar, kıymetli eşyalarını, altın ve mücevherlerini ona emanet olarak bırakıyorlardı. Hz. Muhammed (s.a.v.), bu emanetlere asla ihanet etmez ve sahiplerine sağlam bir şekilde iade ederdi. O, emanetlere en zor anında bile hainlik yapmamıştır. Bilindiği üzere Medine'ye hicret edeceği gece müşrikler, öldürmek maksadıyla onun evini kuşatmışlardı. Evini terk etmeden önce, yanında bulunan emanetleri Hz. Ali'ye teslim etmiş ertesi gün sahiplerine vermesini istemiştir. Burada dikkat çekici bir husus vardır. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Hz. Ali'ye teslim ettiği bu malların müşriklere ait olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü o sırada Müslümanlar Medine'ye hicret etmişler, Mekke'de sadece birkaç Müslüman kalmıştı.

İslâm dininin başarıya ulaşmasında Hz. Peygamber (s.a.v.)'in güvenilir oluşunun payı büyüktür. Şayet davranışlarıyla güven vermeyen birisi olsaydı insanlar onun etrafında toplanmazlardı. Hz. Peygamber (s.a.v.), şahıslara, şahısların mallarına ihanet etmediği gibi, kamu malına da ihanet etmemiştir. Nitekim Huneyn Savaşından sonra ganimetlerin toplandığı yerde durmuş ve eline devesinin hörgücünden bir tüy alarak şunları söylemiştir: *“Ey İnsanlar! Benim sizin ganimetinizde gözüm yoktur. Hatta şu tüyde bile!”*⁵

Hz. Peygamber (s.a.v.), sahabelerine daima güvenilir olmayı telkin ederdi. Emanetin zıddı olan hıyanetin çirkin bir davranış olduğunu söyledi. Sahabeler de Hz. Peygamber (s.a.v.)'i emin olarak tanıdılar ve sonsuz bir güvenle kendisine bağlanmışlardır.

Hz. Peygamber (s.a.v.), iman ve güvenilir kimse olmak arasında sıkı bir bağ bulunduğunu bildirmiştir. Bu hususla ilgi-

“On beş yaşından itibaren kendisine “Emin” sıfatı verilmiştir. Ona niçin emin sıfatı verilmiştir? Çünkü insanlar, onu her yönden emin görüyorlardı.”

li sözlerinden bir kaçı şöyledir:

“Kişinin kalbinde iman ve küfür bir arada bulunmaz. Gü-

*venilirlik ve hainlik bir arada olmaz.”*⁶ *“Mü'min insanların kendisine güvendiği kimsedir. Müslüman, dilinden ve elinden Müslümanların salim olduğu kişidir. Nefsim kudret elinde bulunan Allah'a and olsun ki, kötülüklerinden komşusunun emin olmadığı kimse cennete giremez.”*⁷

Güvenilirliğin İnsana Kazandırdıkları

Güven duygusu, toplumun her kesiminde ve her alanda bulunması gerekir. Anne babanın çocuğa, çocuğun anne babasına; eşlerin birbirine; âmirin memura, memurun âmire; işçinin işverene; işverenin işçiye; satıcının müşteriye; müşterinin satıcıya güven duyduğu bir toplum sağlıklı bir yapıya kavuşmuş olur.

Burada Hz. Peygamber (s.a.v.)'in çok önem verdiği alışverişteki güven üzerinde kısaca durmak gerekmektedir. Öncelikle belirtmek gerekir ki, İslâm'ın son derece önem verdiği ve üzerinde durduğu ticaretin ve alışverişin özü karşılıklı güvendir. Alışverişte güven ortadan kalktığı ve güvensizlik yaygınlaştığı zaman insanlarda doğal olarak her şeyi şüphe ve ihtiyatla karşılama duygusu gelişir. İnsanlar arasında manevî bağlar zayıflar. Çekingenlik ve sevgisizlik meydana gelir. Kendisini aldatan veya aldatmaya çalışan insana karşı kimsenin sevgi ve saygı duyamayacağı ve hatta nefret edeceği kesindir.

Hız. Peygamber (s.a.v.), alış-verişte güvenin bolluğa ve berekete vesile olacağını bildirmekte ve “*Emanete riayet rızık, hainlik ise fakirlik getirir.*” buyurmaktadır.⁸ Burada emanet, sözde ve işte güven demektir. İnsanlar, sözüne ve işine güvenilmeyen kimselerle irtibat kurmaktan çekinirler. Şayet bu kişi ticaretle uğraşıyorsa alışveriş yapmaktan, müşteri ise mal vermektan, sanatkâr ise iş sipariş etmekten kaçınırlar. Dolayısıyla bu tür kişilerin mallarına ve çalışmalarına rağbet azalır, kazançları artmaz. İşte Hz. Peygamber (s.a.v.)’in “*Hainlik fakirlik getirir.*” sözündeki incelelik burada yatmaktadır. Ama tersi olursa, yani herkes birbirine güvenirse kazanç, üretim ve tüketim artar. Bu da bolluğa ve zenginliğe vesile olur.

Güven duygusu, bir milletin kendi bireyleri arasındaki ilişkilerinde önemli olduğu gibi, uluslararası ilişkilerde de önemlidir. Kendisine güvenilmeyen bir ulusun uluslararası alanda ekonomiden siyasete hiçbir alanda başarıya ulaşması mümkün değildir. Hz. Peygamber (s.a.v.), sadece Mekke’de veya daha geniş anlamıyla Hicaz Bölgesinde ticaret yapan bir işadamı değildi; bilakis uluslararası ticaretle uğraşan bir tacirdi. Uluslararası ticarete de telkin ettiği güven sayesinde, Hz. Hatice’nin kervanını yönettiği Suriye seferinde beklenmedik kâr elde etmiştir. Bu sebeple Hz. Hatice, ona vaat ettiği ücretin iki katını vermiştir. Bu da güvenilen bir ticaret adamı-

nın kazancının artacağına güzel bir örnektir.⁹

Netice olarak diyebiliriz ki, İslâm, insan ruhunu geliştiren, vicdanları berraklaştıran, insan duygusuna yön veren bir dindir. Allah’ın sevgi ve büyüklüğünü, kudret ve adaletini bütün görkemliliğiyle kalplere ve kafalara işler. İnsanlıktan yana merhametli olmayı emreder; kişiyi yalnız midesiyle baş başa bırakmaz; onu hayvanî sıfat ve davranışlardan çekip insanlığın fazilet potasında olgunlaştırır.

Böylece İslâm dini, insana büyük sorumluluklar yükler; sınırsız hürriyetin zulme ve karanlığa uzandığını hatırlatır; hizmet aşkını –biri Allah’a, diğeri hemcinsine olmak üzere iki yönden değerlendirir. Bu bakımdan İslâm, Müslümanın doğru, dürüst ve çevresine güven telkin eden bir insan olmasını istemektedir.

Hız. Peygamber (s.a.v.) devrindeki Müslümanlar, ahlâkî erdemlerden olan doğruluk ve güvenin doruğunda bulunuyorlardı. Günümüzde insanlar ahlâkî bir düşüş yaşamaktadırlar. Özellikle insanlar arasında dürüstlük ve güven hususunda bir buhran yaşanmaktadır.

Merhum şairimiz Mehmet Akif Ersoy, insanlığın bugünkü durumunu şu mısralarında ne kadar güzel dile getirmektedir:

Hayâ sıyrılmış, inmiş: Öyle yüzüzlük ki her yerde...

Ne çirkin yüzler örtermiş meğer o incecik perde!

Vefa yok ahde hürmet hiç, emanet lafz-ı bî-medlûl.

Ne tüyler ürpertir, yâ Rab, ne korkunç inkılab olmuş!

Ne din kalmış, ne iman, din harab, iman türab olmuş.¹⁰

Bireyleri birbirine karşı doğru ve dürüst davranmayan bir toplumda insanların birbirine güvenmesi söz konusu olmaz. Dürüstlük ve güven olmayan bir toplumda da huzur ve barışın olması beklenemez. İşte toplumsal güven ortamının yeniden tesis edilebilmesi için Kur’an’ın öngördüğü evrensel ahlâkî prensiplere dönülmesi gerekmektedir.

İnsanlara hâkim olan bu durum, günümüzde Kur’an’ın getirmiş olduğu evrensel prensiplere ne kadar ihtiyacımızın olduğunu bize göstermektedir. İşte her hususta olduğu gibi dürüst, emin ve güvenilir insan olma konusunda da Kur’an ahlâkıyla ahlâklanmalı ve Hz. Peygamber (s.a.v.)’i örnek almalıyız.

Dipnot

* Prof. Dr.

- 1 26/Suara, 105-108.
- 2 26/Suara, 123-125.
- 3 26/Suara, 141-143.
- 4 26/Suara, 160-162.
- 5 İbn Mace, Cihad, 34.
- 6 Ahmed b.Hanbel, age., II, 349.
- 7 Ahmed b.Hanbel, age., III, 54.
- 8 Kuzâ’î, Şîhabü’l-Ahbar, (trc. Ali Yardım), Damla Yay., İst, 1999, s.43.
- 9 Sarıçam, İbrahim, Hz. Peygamber’in Çağımıza Mesajları, Ank, 2000, s.13-14.
- 10 Ersoy, Mehmet Akif, Safahat, İst, II, 908.